

MONIKA JAŠINSKAITĖ

Gegužės 30, 31 dienomis Juozo Miltinio dramos teatre įvyks paskutinė šio sezono premjera. Jauna režisierė Uršulė Bartoševičiūtė pastatė komediją „Sniegas. Moteris. Dvikova.“ pagal slovakų dramaturgo Viliamo Klimáčeko pjesę. Spektaklyje žiūrovas kviečiamas pabėgti į neracionalų pasaulį, kuriame veikia sapno logika, yra daug erdvės fantazijai ir žaidimui. Apie naujausią darbą kalbamės su jo kūrėja U. Bartoševičiūte.

Tavo kūrinių pristatančiame plakate mes matome aktorius Albino Kėlerio, šiame darbe vaidinančio rašytoją, dramaturgą Antoną Čechovą, veidą. Jis yra pagrindinis šios pjesės veikėjas, tiesa?

Taip, A. Čechovas yra pagrindinis šio spektaklio veikėjas. Bet į A. Čechovo vietą galėtume statyti Augustą Strindbergą, Henriką Ibseną, bet kurį kitą modernizmo klasiką. Jie gyveno aktyvius socialinius gyvenimus, savo laiku buvo dramaturgijos reformatoriai, jų pjesės iki šiol nuolat statomos dėl kažkokių priežasčių, kurias vis dar bandau suprasti. Šis darbas man yra ir bandymas išsiaiškinti, kodėl mes norime analizuoti tų žmonių kūrybą, kodėl daugelis repertuarinių teatrų ir Lietuvoje, ir visoje Europoje, turi bent vieną jų pastatymų. Taigi, nors čia gali būti bet kuris kitas to laikmečio dramaturgas, vis dėlto pjesės autorius V. Klimáčekas pasirenka A. Čechovą, daugialypę figūrą, svarbią Rusijos ir Vakarų dramaturgijos plėtrai.

Taigi, šio spektaklio tema yra rašytojas, dramaturgas, kūrėjas, menininkas?

Repeticijose dažnai įvardiname jį demiurgu – naujo, alternatyvaus, fantastinio pasaulio, mikrokosmoso kūrėju. Taip, tai viena iš spektaklio potemių. Virš jos sklendo platesnė kontrolės tema. Kontrolės mechanizmus skirtingomis formomis nagrinėju jau ketvirtame savo darbe. Savo kasdienybėje jaučiu – įėję į kambarį, visų pirma įvertiname socialinę situaciją ir, suvokę, kas kokiai socialinei klasei priklauso, kas kam daro įtaką, patys save, nejučiomis ar sąmoningai, pastatome į tam tikrą poziciją. Spektaklyje kalbame apie kūrėją, kuris praranda savo personažų kontrolę – A. Čechovas bando kontroliuoti juos, o jie bando kontroliuoti vienas kitą.

Spektaklyje matysime patį rašytoją ir jo artimuosius, tačiau jie veikia ne pagal realius, A. Čechovo istoriją atitinkančius faktus, o daugiau pagal jo paties kūrinių dėsnius. Kaip tai suvokti?

Kai įsivaizduoju „klimačekišką“ A. Čechovo darbo kambarį, matau vienišą, rūkantį, liūdną rašytoją, menininką, apsimūturiavusį kažkokiomis pirštinėmis, sušalusį ir geriantį. Štai toks chrestomatinį įvaizdį atitinkantis kūrėjas bando rašyti ir jam nesiseka. Jo akyse lyg sapne atgyja veikėjai – žmonės iš jo asmeninio gyvenimo susipina su jo pjesių personažais, įgauna naujas formas, naujus veidus. Sekant A. Strindbergu spektaklio žanrą galima apibūdinti kaip sapno pjesę, kur konkretus laikas ar vieta neegzistuoja. Veiksmas gali vykti Panevėžyje, Melichove, mėnulyje, visai nežinomoje beorėje erdvėje ir žiūrovas tarsi netyčia šitą amžinai besitiesiančią transformaciją paliudija. Dar reikėtų paminėti, kad spektaklio metu mes neslepame, kad tai, ką mato žiūrovai, yra teatras. Tiksliau – metateatras, teatras, kalbantis apie patį save.

Vis dėlto, kalbant apie spektaklio erdvėlaikį, A. Čechovas gyveno XIX ir XX amžiaus sandūroje, jo sukurti personažai taip pat dvelkia tuo laikmečiu. Kodėl ir vėl apie juos kalbame?

Nė vienas iš mūsų asmeniškai nepažinojome A. Čechovo. Juk nežinome kaip jis valgė, kaip gėrė, koks buvo žmogus, bet apie jį susikūrėme mitą. Iš išlikusių jo laiškų, bandome atkurti jo asmenybės paveikslą. Bet mes jį idealizuojame. Panašiai yra ir su Melichovu, miesteliu, kur gyveno šis rašytojas. Mes nežinome, kaip ši vieta atrodo, bet įsivaizduojame idiliškas kaimo sodybas ir vyšnių sodus. Įdomumo dėlei su „Google Maps“ „nuvažiauvau“ pažiūrėti, koks Melichovas yra šiandien. Radau jį sustingusį laike – negyvas Čechovo namas-muziejus ir tuščios alėjos. Šalia įsikūręs miestelis pavadinimu Čechovas. O tai – šiuurpinanti rusiška realija: duobėtos gatvės, trisdešimties metų senumo automobiliai, klaikios reklamos ir treningai. Mūsų įsivaizdavimas, susidūręs su realybe, greitai subliūkšta. Visi šie čechoviškai romantiški personažai dvelkia subliūskusiu idealizmu. Kaip miestelis Čechovas yra ne vyšnių sodai, bet ir duobėti keliai, taip pat ir A. Čechovas nėra tik genialus rašytojas, nėra skaidri, nepakaltinama figūra.

Tuomet norisi paklausti, kiek paties rašytojo ir jo sukurtų veikėjų istorijos mums aktualios šiandien, prabėgus daugiau nei šimtui metų?

Kai kalbame apie metateatrą, turime suprasti, kad atsiduriame labai painiame lauke. Mūsų spektaklio atveju susiduria dešimčių žmonių žiūros kampai, skirtingų laikmečių perspektyvos. Žmonių santykius, kurie klostėsi XIX a. pabaigoje, XX a. pradžioje, V. Klimačekas pamato 2000-aisiais. Rašydamas šią pjesę, į amžiaus pabaigos Rusijos realybę įtraukdamas didžiąją XX amžiaus naująją formą – televiziją. Ši pjesė mano rankose atsidūrė prabėgus dar devyniolikai metų. Per šį laiką atsiranda išmanusis telefonas, bet žmonių santykių jis nepakeičia. Kad ir kaip banaliai besikambėtų – mes esame tokie pat vieniši, taip pat karštligiškai ieškome meilės, taip pat siekiame kontroliuoti vienas kitą, taip pat dažnai

tiesiog sėdime ir laukiame, kad kas nors atsitiktų. Turbūt tai yra vienas iš atsakymų, kodėl A. Čechovo pjesės taip dažnai statomos.

Kaip apibūdintum šio spektaklio veikėjų santykius?

Spektaklyje klostosi sudėtingas santykių tinklas – tai ir nelaiminga, fatališka, tragiška meilė (dirbant su A. Čechovu, turbūt tai neišvengiama), toksiški tarpusavio santykiai, aklas kito garbinimas užsimerkiant prieš didžiules kito žmogaus ydas. Visgi spektaklio veiksmas vyksta alternatyviame pasaulyje – taigi santykių mechanizmai ten veikia saviškai, kitaip. Galbūt tas, kuris dvikovoje nukreipia užtaisytą ginklą, tave stipriausiai iš visų myli? Galbūt tas kitas, kuris kalba taip labai saldžiai ir maloniai iš tiesų nori tave nustumti nuo uolos?

Spektaklį pavadinate panaudodami romantinį atspalvį turinčius žodžius. Kodėl?

V.Klimáčekas pjesę vadinasi „Čechovas – boksininkas“, bet toks įvardijimas man pasirodė pernelyg iliustratyvus. Rankos – fizinis rašytojo įrankis, mes rašome rankomis. Kai pačioje pradžioje rašytoją pamatome su bokso pirštinėmis, suvokiame, jog taip rašyti neįmanoma. Manau, kad tai paaiškina ir sustabdo bet kokią pagrindinio personažo evoliuciją, uždaro galimybes analizuoti, kokia ta negalėjimo rašyti priežastis. O naujojo pavadinimo ieškojome ilgai. Pats autorius tris savo pjesės dalis įvardina „Kokainas“, „Lika“ (tai – A. Čechovo gyvenimo meilės vardas), „Dvikova“. Mes šiuos žodžius šiek tiek modifikavome, praplėsdami galimų prasmų lauką. Man šis pavadinimas – šioks toks nesusipratimas, jis keistas. Kad ir kaip bebūtų, norėčiau, kad žiūrovas, ateidamas į spektaklį, atsineštų ir savo romantinį požiūrį.

* * *

Spektaklio kūrybinė grupė: režisierė ir scenografė Uršulė Bartoševičiūtė, kostiumų dailininkė Liucija Kvašytė, kompozitorė Marija Paškevičiūtė, šviesų dailininkas Julius Kuršis, videomenininkas Paulius Jakubėnas, aktoriai Giedrius Arlauskas, Tadas Gryn, Aidas Jurgaitis, Albinas Kėleris, Eleonora Koriznaitė, Lolita Martinonytė, Justina Nemanytė, Emilis Pavilionis, Laimutis Sėdžius, Akvilė Vitkūnaitė.

Komedijos „Sniegas. Moteris. Dvikova.“ premjera Juozo Miltinio dramos teatre Panevėžyje vyks gegužės 30, 31 d. 18 val.

Fotografas – Tadas Povilonis

